

Actie: Afscheidsbrieven aan Merkel

Achtergrond - 1 september 2021 - Auteur: Redactie Duitslandweb

Na 16 jaar vertrekt Angela Merkel als bondskanselier. Het einde van een tijdperk. Het Duitsland Instituut Amsterdam riep op een afscheidsbrief aan haar te schrijven. Het leverde ontroerende verhalen op van mensen die zich op verschillende manieren in Merkel herkennen. De jury koos de vier brieven uit die zij het meest memorabel vond: van een studente, een scholiere, een Duitse in Nederland en een musicus. Hun brieven zullen aan Merkel worden aangeboden.

31 mei 2021, Potsdam

Geachte Dr. Angela Merkel,

Mijn naam is Durkje Salman en ik ben een 24-jarige master student. Ik woon al drie jaar met veel plezier in Duitsland en voel mij hier erg thuis. Van kinds af aan was ik altijd al geïnteresseerd in hoe we de wereld waarin we leven kunnen verbeteren. Ik vermoed dat als je kinderen vraagt waar ze van dromen en wat ze later willen bereiken, zeker een handvol zou antwoorden met: wereldvrede. Dat klinkt misschien gek omdat we kinderen altijd als vrij naïef en kinderlijk zien, maar juist dit maakt het mogelijk om in wereldvrede te geloven. Want in werkelijkheid is een vredige wereld bijna onbereikbaar. Ook ik was zo'n kind. Als ik de kaarsjes op mijn verjaardagstaart uitblies, of een vallende ster zag, wenste ik toch regelmatig dat iedereen in vrede en harmonie zou samenleven. Naarmate ik ouder werd, zag ik in dat dit waarschijnlijk een onbereikbaar ideaal was. Al dacht ik wel dat er veel dingen waren waardoor de wereld vreedzamer zou kunnen worden. Mijns inziens was een stap in dit proces het verkrijgen van meer vrouwelijke politici.

Uit de ervaring die ik als kind opdeed en wat ik af en toe zag en hoorde, had ik het idee dat mannelijke politici alleen maar met elkaar ruzieden en oorlogen begonnen. Oorlogen die vaak voorkomen hadden kunnen worden door betere diplomatie. Het is lastig uit te leggen waarom ik al vanaf vrij jongs af aan eraan dacht dat het beter zou zijn als meer vrouwen in de politiek zouden gaan, maar dit was wel zo. Ik was van mening dat vrouwen meer voor de diplomatieke opties zouden kiezen en naar consensus zouden streven. Als ik deze gedachten al met anderen deelde, werd mij vaak verteld dat dit niet het geval was en niet haalbaar is. Want de voorbeelden van vrouwelijke wereldleiders lieten zien dat deze soms net zo geneigd waren als hun mannelijke collega's om voor harde actie te kiezen. En bovendien waren er geen vrouwen geschikt om de verantwoordelijkheden van een wereldleider op zich te nemen. Tenminste, dat werd mij vaak verteld. Na 16 jaar kan ik gelukkig zeggen dat u, met wat u tijdens uw ambtstermijn heeft laten zien, het tegendeel bewezen heeft. Een vrouw kan weldegelijk een wereldleider zijn en ook grote veranderingen in de wereld teweegbrengen.

Op de vraag of u een feminist bent heeft u ooit gezegd dat u dat 'helaas' niet was. Nu is het niet mijn plek om u ervan te overtuigen dat u een feminist bent, omdat dat iets is wat elk persoon voor zichzelf moet bepalen. Toch zou ik u graag willen bedanken, omdat u voor veel meisjes en vrouwen een groot voorbeeld bent. In mijn, toch vrij jonge, leven heb ik maar al te vaak moeten aanhoren dat vrouwen niet geschikt zijn voor de politiek, leidende functies of wat dan ook. Vrouwen zouden niet assertief genoeg zijn, niet genoeg hun 'mannetje' kunnen staan en niet de lastige beslissingen kunnen nemen die gemaakt moeten worden. Bovendien raken veel vrouwen op een gegeven moment zwanger en verkiezen ze dan het bestaan van moeder boven hun baan. Ik denk dat u heeft laten zien dat dit allemaal onzin is.

Want ja u bent moeder geworden, niet zomaar van een mensenkind, maar van heel Duitsland. Begrijp mij alsjeblieft niet verkeerd, de benaming 'Mutti Merkel' bedoel ik totaal niet vrouwonvriendelijk of denigrerend. Als Mutti zie ik u als iemand die voor iedereen klaar staat en naar al haar 'kinderen' omkijkt. Zelfs wanneer uw persoonlijke mening afwijkt van die van de Duitse bevolking, zocht u naar een optie om iedereen zijn of haar rechten te verlenen. Ook wanneer misschien niet iedereen het eens leek te zijn met uw beslissingen, koos u alsnog voor de humanitaire optie. Zoals het besluit dat Duitsland vluchtelingen zou opnemen tijdens de vluchtelingscrisis.

Bovendien denk ik dat veel vrouwen met trots kunnen zeggen dat ze het voorbeeld van Mutti Merkel willen volgen, want precies dat heeft u gedaan; een voorbeeld zijn. Veel vrouwen worden dagelijks meer op hun uiterlijk dan op hun

handelen beoordeeld. In artikelen over u las ik dat u door uw persoonlijke kledingstijl probeerde meer mannelijk over te komen en mensen geen reden wilde geven om u op uw uiterlijk te beoordelen. Ik denk echter dat dit nog steeds een manier van het beoordelen op uiterlijk is. Het gaat er niet om hoe u zich kleedt, maar u liet de wereld zien dat uw kleding niks zei over uw handelen. Het waren de dingen die u deed en de besluiten die u nam, die bepaalden wie u bent als persoon en als politicus. U heeft voor eens en voor altijd laten zien dat een vrouw meer is dan alleen haar kleding en uiterlijk, maar dat het gaat om wat ze bereikt.

U bent 16 jaar lang een groot voorbeeld geweest voor mij en vele andere vrouwen. U liet zien dat het weldegelijk mogelijk is om datgene te bereiken, waarvan vrouwen altijd is verteld dat ze het niet eens hoefden te proberen. Voor dit alles wil ik u heel hartelijk bedanken. De wereld na Merkel, ook al kan ik mij eigenlijk geen wereld vóór Merkel meer herinneren, is zeker een betere wereld voor vrouwen. Voor het eerst sinds ik 8 jaar oud was, zult u geen bondskanselier meer zijn. Toch kan ik met een gerust hart opgelucht ademhalen, omdat uw nalatenschap de wereld zeker verbeterd heeft. Wellicht heeft u ons zelfs een stukje dichterbij wereldvrede gebracht en is mijn kinderdroom toch nog meer realiteit dan naïviteit gebleken.

Ik ga u als bondskanselier van Duitsland missen. Sehr geehrte Frau Dr. Angela Merkel, graag wil ik u daarom oprecht bedanken voor het creëren van een betere toekomst voor mij en voor vele anderen.

Met vriendelijke groeten,

Durkje Salman

Durkje Salman studeerde Moderne Duitse Geschiedenis en zit momenteel in de laatste fase van haar master International War Studies aan de Universität Potsdam en University College Dublin. Zij woont sinds drie jaar in Duitsland.

Almere, 31.05.2021

Sehr geehrte Frau Merkel,

Ich schreibe Ihnen diesen Brief im Rahmen von Ihrer Ablösung als Bundeskanzlerin. Das bedeutet das Ende einer 16-jährigen Amtszeit. Sechzehn Jahre lang haben Sie sich jeden Tag für Ihr bzw. unser Deutschland eingesetzt. Das kann ich offensichtlich nicht unbemerkt lassen und deswegen möchte ich Ihnen, bevor Ihre Amtszeit definitiv zu Ende ist, etwas sagen.

Zuallererst möchte ich mich gerne vorstellen. Ich heiße Amaris Schuring und ich wohne in Almere, eine Stadt nicht weit von Amsterdam entfernt. Vor ungefähr zwei Wochen bin ich achtzehn Jahre alt geworden. Ein sehr bedeutender und aufregender Alter und der Anfang eine sehr spannende und entscheidende Zeit im Leben eines Menschen. Sie können sich bestimmt noch Ihren 18. Geburtstag erinnern, nicht? Für mich verkörpert dieser Alter einen stressigen Beginn eines neuen Kapitels. Auf einmal bin ich erwachsen, muss ich meine Krankenversicherung bezahlen und fast entscheiden, was und wo ich studieren möchte. Obwohl es mir nicht leicht fällt, freue ich mich auf eine neue Phase in meinem Leben.

Zweitens möchte ich Ihnen gerne erzählen, was Deutschland für mich bedeutet. Ich bin geboren in Amsterdam, Holland. Erst vor sechs Jahren habe ich angefangen deutsch zu lernen; ein Abenteuer das seitdem nicht aufgehört hat und kein Ende in Sicht hat. Warum? Einfach so! Es hat nicht lange gedauert, bis ich mich in die Sprache, die Kultur und die Leute verliebt hatte. An irgendeinem Punkt in meinem Leben möchte ich demnach unbedingt in Deutschland wohnen. Wann, wo und wie weiß ich aber noch nicht. Ich könnte natürlich in Deutschland studieren, aber ich habe Angst. Ich habe Angst meine Heimat zu verlassen, aber gleichzeitig weiß ich, dass es das Richtige für mich ist. Bis ich diesen Schritt wage, träume ich. Ich träume davon, am Rheinufer spazieren zu gehen, in der Oberpfalz wieder am Zoigl zu gehen und alle Tiere im Zoo Leipzig anzuschauen. Ich träume davon, das ganze Land zu durchqueren und zu denken: Das ist mein Zuhause, hier gehör ich her. Für mich gibt es nämlich nicht den 'American Dream', sondern den 'deutschen Traum.'

Dann, ein ganz anderes Thema: Politik. Schon seit ich mich erinnern kann, habe ich eine Leidenschaft für Politik. Sie ist wie ein Virus; sobald man es bekommt,

kann man es nicht loswerden. Vielleicht kennen Sie dieses Gefühl? Dass ich also an einem Punkt in meinem Leben in die Politik will, steht fest. Jedes Mal, wenn ich eine politische Debatte sehe, stelle ich mir vor, wie ich später im Leben vor dem Mikrofon stehe. Während der Wahlkampfzeit bekomme ich Gänsehaut, wenn ich sehe, wie ehrgeizig und getrieben alle Parteichefs sind. Alle Poster mit den Gesichtern von Menschen voller Träume und Ziele; wie wunderbar es ist, für das zu kämpfen, woran man glaubt.

Leider sind manche Politiker von ihrem Ehrgeiz und Habsucht geblendet. Sie können nicht mehr richtig einschätzen was wichtig ist für ihre Partei oder ihr Land. Stattdessen haben sie nur im Auge was günstig für sie selbst ist. Sie, Frau Merkel, haben inzwischen mehrfach bewiesen, dass Sie nicht wie sie sind. Sie sagen das, woran Sie glauben, auch wenn das im Auge des Volkes nicht 'das Richtige' ist. Sie lassen sich nicht einschüchtern und sind bodenständig. Es ist genau diese Einstellung, die ich so an Ihnen schätze. Das und noch vieles mehr, trägt dazu bei, dass Sie für mich persönlich ein Vorbild sind. Nicht nur in der politischen Landschaft, sondern auch im Leben im Allgemeinen. Sie haben der Welt gezeigt, dass es möglich ist, als Mädchen Karriere zu machen in der Politik. Sie haben der Welt gezeigt, dass man sich aus den Fesseln der geltenden Regeln befreien kann und soll, wenn man den Weg zum beruflichen und persönlichen Erfolg gehen möchte. Sie haben der Welt gezeigt, was für eine starke und einzigartige Frau Sie sind. Ich bin nicht immer Ihre Meinung, was übrigens völlig normal ist oder sein sollte, denn ich glaube, dass man nicht unbedingt mit einem einverstanden sein muss, um einen zu bewundern. Wer ist eigentlich Ihr Vorbild im Leben?

Obwohl ich es sehr schade finde, dass Ihre Amtszeit fast zu Ende kommt, bin ich froh, dass Sie überhaupt da waren, dass Sie sich um Deutschland gekümmert haben und so viele Leute inspiriert haben. Was ich vor allem schön finde ist ,dass wir sehen konnten, was für eine Entwicklung Sie als Bundeskanzlerin, Politikerin, aber sicherlich auch als Mensch durchgemacht haben. Ihre Ausstrahlung hat sich im positiven Sinn so krass verändert. Man spürt, dass Sie jetzt erfahrener und selbstbewusster sind und ich bin sehr gespannt zu sehen, was die Zukunft für Sie bereithält. Was auch immer es sein wird, ich wünsche Ihnen von ganzem Herzen nur alles Liebe und Gute. Ein Hoch auf Sie!

Herzliche Grüße
Amaris Schuring

Amaris Schuring is 18 jaar, zit in 6 VWO op OSG De Meergronden in Almere. Ze is

6 jaar geleden begonnen Duits te leren en hoopt in januari 2022 haar Goethe C1-certificaat te halen.

Sehr geehrte Frau Merkel,

1980 habe ich als 24 Jährige Deutschland verlassen, um einen Niederländer zu heiraten. Damals wollte ich gerne weg aus der Heimat, war mein Verhältnis zu Deutschland doch gelinde gesagt gespalten. Gewohnt habe ich in Rotterdam, Gouda, Haarlem, Eindhoven, 20 Jahre in Brüssel und jetzt wohnen wir wieder in Haarlem. Als Lehrerin für Deutsch als Fremdsprache (DaF) habe ich fürs Goetheinstitut, EU-Institutionen und verschiedene Firmen gearbeitet. Damals vor 40 Jahren habe ich allerdings stark gezweifelt, ob ich überhaupt weiterhin in den Niederlanden leben wollte. Die allgemeine Stimmung war so deutschfeindlich und es gab unendlich viele Ressentiments gegenüber Deutschen, der deutschen Kultur und der Sprache. Es war dann auch eine besondere Herausforderung für mich, Deutsch zu unterrichten und den Kursteilnehmern die deutsche Sprache und Kultur mit all ihren Eigenheiten und Schönheiten näher zu bringen. Das war mein bescheidener Teil, den ich zur besseren Verständigung der beiden Nationen beitragen konnte.

Einen viel wichtigeren Teil aber, denke ich, haben Sie dazu beigetragen. Als Mensch, als Frau und als Politikerin haben Sie der Welt gezeigt, dass die Deutschen in Frieden und Freiheit mit anderen Völkern zusammenleben möchten. Ihre [Rede zum Befreiungstag am 5. Mai 2021](#) hat mich sehr berührt. Sie sind in Ihrer Nüchternheit einfach unschlagbar, wenn Sie sagen, dass wir Vergangenes nicht ungeschehen machen können. Nein, die Gräueltaten werden nicht unter den Teppich gekehrt, die Deutschen stellen sich ihrer Geschichte, so weh das auch tut. Sie haben in Ihrer Rede betont, dass wir daraus die richtigen Lehren ziehen müssen, damit so etwas nie wieder geschieht. Mir ist auch aufgefallen, dass es die letzten Jahre diesbezüglich viele Initiativen gab. Mit meinen 65 Jahren habe ich dieses Jahr 2021 einen absoluten Höhepunkt erlebt, als Ende Januar (Gedenken zur Befreiung von Auschwitz) einer der Säle im Polizeipräsidium von Frankfurt nach meinen Großvater Christian Fries, der sich als Polizeibeamter im Widerstand

betätigte, umbenannt wurde. Es gab also auch „stille Helden“ unter der Zivilbevölkerung. So wie es bei den Deutschen auch Systemgegner gab, so gab es bei den Niederländern auch Nazianhänger, waren eben nicht alle „im Widerstand“, eine Tatsache, die die Niederländer lange Zeit auch nicht gerne wahrhaben wollten.

Es ist ja nun mal auch nicht alles nur schwarz oder weiß, in Krisenzeiten verschieben sich die Normen, verschwimmen manche Grenzen. Und apropos Grenzen, ja, da haben Sie auch ein stolzes Stück Menschlichkeit an den Tag gelegt, auch wenn wir es vielleicht nicht ganz so schaffen, wie wir gerne wollten.

Auch in der Corona-Krise haben Sie Standhaftigkeit bewiesen, was wohl nicht immer leicht wahr.

Manchmal würde ich gerne wissen, welche Gedankengänge sich in Ihrem Kopfe abspielen. Nach außen hin kann ich nur das „Poker-face“ wahrnehmen, aber im Innersten muss es doch manchmal ziemlich hoch hergehen. Wenn mich jemand fragt, mit welcher VIP-Person ich gerne mal ein Gespräch führen würde, dann stehen Sie auf meiner Liste ganz oben! Ich bewundere Ihre Ruhe und Ausstrahlung im Umgang mit unangenehmen Zeitgenossen (wie z.B. dem ehemaligen US-Präsidenten) oder in heiklen Situationen. Wie schaffen Sie das bloß? Ich könnte mir vorstellen, dass Sie Meditationsübungen machen. Können Sie übrigens auch mal richtig böse oder sauer werden?

In Ihren 16 Jahren „am Ruder“ haben Sie einen Kurs bestimmt, der Deutschland wieder ein Ansehen in der Welt gegeben hat. Wenn ich heute mit Nichtdeutschen über Deutschland spreche, dann bemerke ich immer eine gewisse Achtung und Wertschätzung, daran konnte auch der Abgasskandal (made in Germany.....) nichts ändern. Die Entwicklung von einer Bürgerbewegung zu einer grünen Partei wird im Ausland mit Bewunderung beurteilt, auch wenn die gesamte Umweltpolitik noch viel zu wünschen übrig lässt. Das Auto war und ist wohl immer noch die „heilige Kuh“ des Deutschen, weswegen die Automobillobby auch immer noch so stark ist. Der Gebrauch von fossilen Energiequellen bleibt ein Problem, aber mit dem Gedanken der gänzlichen Abschaffung der Kernenergie haben Sie sich meiner Meinung nach ein kleines bisschen vergaloppiert.

Zusammenfassend kann ich es für mich aber nur so formulieren, dass ich Sie im höchsten Maße bewundere, ja, dass Sie für mich eine Art „Heldin“ sind, und dann noch eine Frau zwischen so vielen Macho-männern. (Questionnaire de Marcel Proust: mes héroïnes dans l'histoire)

Sie haben im Namen Deutschlands Ihr Bestes getan, einen Weg zur besseren

Völkerverständigung zu bauen, Sie stehen darüber hinaus für ein geeintes Europa (united in diversity). Dafür bin ich Ihnen zutiefst dankbar!

Theodor Fontane schrieb: erst die Fremde lehrt uns, was wir an der Heimat haben.

Vor 40 Jahren wollte ich gerne weg aus Deutschland, haderte ich mit meiner Herkunft. Der Rucksack, den wir Deutsche alle mit uns tragen, war zu schwer. Sie haben mich wieder gelehrt, meine Heimat mit anderen Augen zu sehen, ja, sie wieder neu zu entdecken und lieb zu gewinnen.

Sie verkörpern für mich die Werte wie Frieden und Wohlstand und Ihr Begriff von Freiheit überzeugt mich vollständig, Freiheit in Verantwortung und immer im Verhältnis zu anderen Mitmenschen.

Ich wünsche Ihnen von Herzen, dass Sie noch viele Jahre in Gesundheit, Freiheit und Harmonie mit Ihrem Ehemann verbringen können. Ich bin stolz auf Sie und hoffe, dass Sie auch ein bisschen stolz auf sich selbst sein können und auf all das, was sie für Deutschland und Europa erreicht haben!

Barbara Kymmell-Schmiderer

PS Es gibt nur ein Ding, was ich wirklich nie verstanden habe. Warum tragen Sie eigentlich als emanzipierte Frau immer noch den Namen Ihres geschiedenen Mannes, Sie haben doch auch einen Geburtsnamen?

Barbara Kymmell-Schmiderer (1956) komt uit Frankfurt am Main en verliet Duitsland in 1980. Daarna woonde ze in België en Nederland. Ze is gehuwd, heeft drie kinderen en werkt als Docente Duits (DaF).

Hilversum, mei 2021

Geachte mevrouw Merkel,

Graag maak ik gebruik van deze bijzondere kans, die het Duitsland Instituut

Amsterdam mij biedt, om u met een brief te bedanken voor wat u de afgelopen jaren voor mij heeft betekend. We kennen elkaar niet persoonlijk en dat zal vermoedelijk zo blijven. Eigenlijk jammer, want ik denk dat we een onderlinge band zouden voelen: we zijn niet alleen generatiegenoten (ik jaargang 1955) maar we delen zeker ook veel interesses waaronder die voor het mooie vak wis- en natuurkunde. Ik heb het korte tijd aan de Universiteit van Amsterdam gestudeerd maar uiteindelijk toch gekozen voor mijn andere (nog grotere) liefde: de muziek. Zo ben ik cellist geworden en heb ik intussen 40 jaar gewerkt bij de Radio in Hilversum. Binnenkort zal ik, net als u, mijn dienstverband beëindigen en ik kijk, met zekere schroom maar ook nieuwsgierigheid, uit naar een nieuw levenshoofdstuk, waarin er hopelijk tijd zal zijn voor die dingen die tot nu toe bleven liggen. Ik wens u van ganser harte toe dat dit ook u gegeven zal zijn! Want als er bij iemand sprake zou moeten zijn van welverdiende rust na zoveel 'tropenjaren' dan is dat wel bij u!

Ik probeer me voor te stellen hoe een persoonlijke ontmoeting met u zou verlopen. Ik zou in ieder geval vertellen over een fietstocht, die ik een tijd geleden samen met mijn Duitse echtgenote in de Uckermark maakte. Toen mijn nieuwe (Nederlandse) fiets plotseling defect raakte werd ik in Lychen ongelofelijk vriendelijk geholpen door een plaatselijke fietsenmaker. Hij vertelde mij en passant dat hij bij uw zus in de klas had gezeten en dat hij het heel leuk vond om mij op 'ouderwetse DDR-manier' te helpen. Dit betekende met grote technische creativiteit de onmogelijke kettingkast te openen en het mankement te verhelpen. In de tussentijd kreeg ik een mooie leenfiets en voor dit alles wilde hij absoluut geen geld.

Ik was geraakt door de oprechte eenvoud en de hartelijkheid van de man en in mijn ogen paste dit alles bij de sublieme omgeving, de rust en de bescheidenheid van de Uckermark. Überhaupt zijn mijn ervaringen van de vele vakanties in de 'Neue Bundeslander' buitengewoon positief. Ik heb, door mijn ontmoetingen met bewoners, leren zien hoeveel facetten er aan de Einheit kleven, wat er allemaal zoal bereikt is, waarom sommige dingen scheef gelopen zijn en vooral hoe belangrijk het was dat u als 'Ossi' zo lang een alom gerespecteerde Kanzlerin bent geweest.

Verder zouden we zeker spreken over de Kunsten en het prachtige vak van musicus. Een belangrijk aspect is daarbij voor mij altijd het samenspel geweest. Het samen werken aan een mooi muziekstuk is een geweldige ervaring, waarbij je - zonder woorden - in contact kunt komen met iets universeels. Als het goed is lossen ego's op en komen ieders verschillende talenten in dienst van een groter geheel. Soms stel ik me voor hoe goed het zou zijn als politieke leiders,

voorafgaand aan al hun ingewikkelde onderhandelingen, samen een kwartet van Haydn of Beethoven zouden kunnen spelen. Of hun geest zouden kunnen scherpen aan een deel uit de Kunst der Fuge van Bach. Veel problemen zouden waarschijnlijk meteen de wereld uit zijn geholpen!

Maar u heeft in mijn ogen, op uw manier, precies dit gedaan. Volstrekt integer en onvermoeibaar werkte u aan een betere toekomst voor de wereld. Natuurlijk in dienst van uw land Duitsland, maar ook in dienst van ons mooie Europa en de hele mensheid. U deed dit werk zonder ego, zoals een groot musicus dit zou doen: bescheiden en dienstbaar, zoekend en steeds open voor nieuwe inzichten en ideeën. Wat heb ik u bewonderd dat u uw humane houding altijd hebt kunnen volhouden, ook toen u in de internationale politiek in toenemende mate te maken kreeg met zulke onmogelijke partners: het moet u af en toe tot wanhoop hebben gedreven. Maar u moet weten dat ik, en zovelen met mij, zo enorm dankbaar zijn geweest voor dit sprankje hoop dat u ons zo hebt gegeven!

En nu is uw einde als Kanzlerin in zicht. Ik ervaar dit echt als heel ingrijpend en ik zal lang nodig hebben aan het idee te wennen. Het siert u dat u zelf uw afscheid heeft geënceneerd en vrijwillig afstand doet van de macht. Het vastklampen aan posities is gevaarlijk. Iconisch voor mij is het gedrag van uw voorganger na zijn nederlaag 16 jaar geleden: als een 'held' uit een Wagner-opera weigerde hij de Ring af te staan en zette hij, net als onlangs anderen, ons hele democratische systeem te kijk. Hoe verdrietig ik ook ben over uw naderende afscheid, over de toekomst in Duitsland maak ik me gelukkig minder zorgen. Er zal een nieuwe persoon op uw stoel gaan zitten. Het zal ongetwijfeld anders zijn, maar ik weet zeker dat, wie het ook zal worden, uw maatstaf lange tijd voelbaar zal blijven. Duitsland heeft door uw werk enorm aan respect gewonnen, meer dan u heeft gedaan is in mijn ogen niet mogelijk. Ik zal u daarvoor blijvend dankbaar zijn.

Hoogachtend

Sebastiaan van Eck

Sebastiaan van Eck (1955) was ruim 40 jaar musicus bij de radio-orkesten in Hilversum. Hij is actief als kamermuziekspeler en verzorgt ook lezingen over muziek. Van Eck heeft een Duitse echtgenote en woont een deel van de tijd in Berlijn. Fotocredits: Esther de Bruijn

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/45657/actie-afschheidsbrieven-aan-merkel>